

TARTIŞMALAR

Oturum Başkanı: Sunuculara huzurunuzda teker teker teşekkür etmek isterim. Çok kolay bir oturum yönetimi oldu. Ben bunu sunuculara borçluyum. Şu anda oturumu kapatmadan önce sizlere soru sormak için bir süre tanıyalım. Yazılı olarak hani olabilir ki, soru soran arkadaşlarımız vardır. Ben hemen oradan vereyim, hem kendinizi takdim edin lütfen, hem de kime yönelttiğinizi söyleyin, sonra da sorunuzu sorun.

Soru: Değerli arkadaşlar. Dünyada gelişmiş ülkelerde sulamaya 320 dolar para harcanır, bu Kuzey Afrika ülkelerinde 60-70 dolardır, biz 86 dolar harcıyoruz. Bugün sulama birlikleri Türkiye genelinde topladıkları paranın yüzde 8'ini harcıyorlar. Binde 8 harcayan birlikler var. 51 bin kilometre sulama kanalı. var ve Türkiye bu tesisleri yenileme noktasına geldiği zaman, buraya milyarlarca doları yatırmak zorundadır. Bugün 15 milyar dolar yatırdık bu tesislere, bunlar kooperatif veya birliklere devredilir, bu tesislere bakım yapmak zorundayız. Sulama birlikleri topladıkları paranın yüzde 50'sini bakım onarıma harcamak zorundalar. Bunu yapmazlarsa, 5-10 sene içinde Türkiye çok büyük problemle karşı karşıya kalır. Teşekkür ederim.

Oturum Başkanı: Katkınız için teşekkürler. Soru sormak isteyen dinleyenimiz var mı? Buyurun.

Soru: Sayın Başkan, sulanabilecek alan 36 milyon hektar dediniz, ekonomik olarak bu alanlar sulanabilir mi? Ekonomik analizi nasıl yapmak gerekir?

Oturum Başkanı: Evet, 36 milyon hektar dedim ben, ondan sonra ekonomi gelecek de onun için söylüyorum. Suyu nereden bulacaksın, ya dayak yemedin ya da sayı saymasını bilmiyorsun derler ama, alın o nirengi noktasını, o zaman suyun ekonomisi meydana gelecek. Yani 36 milyon hektar derken, ben diyorum ki, sonuna kadar zorlayın bu konuyu. Benim arazim var, teknolojiye bugün müsait, suyu bulursanız ben merayı da sularım kardeşim ekonomik olursa.

İşte ben işi uç noktaya, olunmaz bir noktaya götürüyorum. Diyorum ki, bakın su bu kadar değerli bir şeyken, biz ekonomisine hiç değer vermiyoruz. Su son derece kıt bizim coğrafyamızda, gittikçe de kuraklaşan bir coğrafyadayız. Bu su, gittikçe ekonomisi çok daha pahalıya gelecek bir şeydir. O halde şimdilerde biz ekonominin ne olduğunu öğrenmek zorundayız. Yani çok kestirme gitmişiz. 8.5 milyon hektar sulanan arazimiz, ekonomik olarak. Nereden çıkarttım bu 8.5 milyon hektarı. Ekonomik.

Ekonomi. Verilen bir koşul içerisinde parametreler değişmediği takdirde, girdilerin fiyatını vereceksin, çıktıların fiyatını vereceksin, suyun maliyetini vereceksin, koyacaksınız, o parametrede bir çözümdür. Ama ekonomi hiç yerinde durmaz. Yarın, yani izleyen yılda bu parametreler hemen değişir, sizin ekonomik şartlarımız da değişir.

Türkiye yeni bir şey keşfetti herhalde. Bizim ekonomimiz şu, 70 yılında söyledik, 8.5 milyar, biz sözümüzden dönmeyiz, erkek milletiz kardeşim, bu 8.5 milyar hektar, o sürgit böyle gider. Buradaki yanlışlığı görmüyoruz ve dolayısıyla suyu ekonomik olarak analiz edemiyoruz.

Arkadaşlar, suyun iki tane maliyeti vardır. Çiftçiye kaçta verdiğiniz önemli değil. Ben çiftçiyi, tarımı desteklemek için bedava veririm, bir de kullandığı suyun üstüne para da veririm gerekirse. O çiftçinin ekonomisidir. Ama çiftçinin bir ekonomisi vardır, bir de ulusal ekonominiz vardır. Ben bunu yatırıyorum masaya, ama ikisi her zaman birbirinin üstüne oturmaz. Çiftçinin menfaati filan yerdedir, kamunun ya da ulusun menfaati de başka yerdedir. İşte o politikalarla, ekonomiyle ikisini üst üste getirmeye çalışmak gerekiyor. Yani çiftçiye

ulusal ekonomi için yararlı olanı, yararlı hale getireceksiniz. İşte su benim elimde bir araç. Diyorum ki, ben sana para da veririm, ama ulusal ekonomi şunu istiyor: Neyi istiyor arkadaşlar? Diyelim ki soya fasulyesini ekmenizi istiyor. Çiftçi de diyor ki, yok ya ben deli miyim, soyayı alayım da zarar edeyim. Pamuk ekeceğim, hatta pamuk da demiyor, ben buğday ekeceğim diyor sulu arazide. İşte o zaman biz diyoruz ki, bak kardeşim, eğer sen soya ekersen, suyu kullan şu kadar, bunun üzerine de ben sana doğrudan gelir desteği vereceğim. Suyun her metreküpüne de şu kadar para vereceğim. Ama yeter ki, sen şu işi yap. O zaman çiftçi hesabını yapıyor. Haa, karlı oldu diyor. Benim söylemek istediğim, bugün metreküpü 20 bin lira tarla başında su veriyoruz. Kesinlikle bak ayıplamıyorum, sakın ha buna karşıyım demeyin, üste de para vereyim. Ama 20 bin liraya ben mal etmiyorum ki! Ekonomi bunu mal etmiyor. Onun maliyeti yarım milyonun üstünde. Bir milyona yaklaşıyor, barajıyla bilmem nesiyle. O zaman ben bunu ekonomik olarak kullanabilecek analizleri yapacağım ve çiftçinin menfaatiyle, ulusal menfaati bir araya getireceğim. İşte ekonomi, orada lazım.

Onun için de işi abartarak getiriyorum, diyorum ki, benim sulanacak arazim, potansiyel sulanacak arazim, 36 milyon hektardır. 8 milyon mera, 28 milyon da ekili, dikili arazim vardır. Bugün yağmurlama sulama, damla sulama çıkmıştır, bilmem şu çıkmıştır, bu çıkmıştır, pompaj vardır, oraya suyu götürürüm. Yeter ki, ekonomik olsun. İşte ekonomi, ama iyi bilmek lazım, okumak lazım. Ben onu işaret ediyorum. Zannediyorum ki, özellikle kooperatife gönül vermiş bir yaşlı ağabeyiniz olarak söylüyorum, diyorum ki, kooperatiflerin durumu belli. Doğru seçimler de yapılmış ya da doğru seçim nedir? Hiç olmazsa şöyle bir yerde bizi bir araya getirebiliyor. Kusurları vardır, bilmem nereleler. Kusur aradıktan sonra kadı kızında da var, bizde de var. Dolayısıyla biz buradan diyoruz ki, böyle bir toplantı, bunu da gündeme getirsin, işlesin ve biz çocuklarımıza daha iyi bir Türkiye'yi teslim edelim. Yani özellikle, kesinlikle abartarak söylüyorum, konuyu tartışmak için.

Başka soru. Hanımefendi buyurun.

Soru: Saygılarımı sunuyorum. Ben Çevre Bakanlığı'ndan emekli Ziraat Mühendisiyim. Sapanca Gölü Koruma Derneği'nin Ankara Şube Başkanıyım. Burada tabii olarak suyun kullanımını konusuna önem verildi. Ben Çevre Bakanlığı'ndan emekli olduğum için, bir de suların kirlilikleri konusuna önem verseydik diye düşündüm. Çevre Bakanlığı'ndan bir yetkili yok burada. Su ne kadar bol olursa olsun, su kaynaklarımız temiz olmadığı sürece, içinde balık yaşamayan sularla bitkileri suladığımız zaman, bitkiler de yaşamıyor. Onun için su kaynaklarımızı özellikle yerüstü ve yer altı sulama sularımızın kalitesini artırmak zorundayız. Biz de Çevre Derneği olarak bulunduğumuz bölgelerde sulara karışan su kirliliklerinin durdurulması için işte belediyeler, diğer yerel kuruluşlarla işbirliği halinde çalışıyoruz. En küçük belediye birimleri bile su kaynaklarımızı kirletiyorlar. Mesela, Ankara içme suyu havzamıza 40 tane dere karışıyor. Bunlara küçük küçük belediyeler atık atıyorlar. Bunlarla böyle sivil toplum kuruluşları olarak da mücadele etmek lazım. Herkes kendi çevresine sahip çıksın diyorum. Ben burada ZMO'muzun tertip ettiği veya diğer kuruluşların tertip ettiği bu Dünya Su Günü'nün hepimize kutlu olmasını diliyorum. Bir dahaki toplantılarda su kirliliklerine de değinilirse, memnun oluruz. Saygılarımı sunuyorum.

Oturum Başkanı: Efendim katkılarınız için teşekkür ediyorum. Buyurun efendim.

Soru: Hocam, konuşmacıların verdiği bilgilerden dolayı teşekkür ediyoruz. Birtakım derin incelemeler sonucunda ortaya çıkmış metinler bunlar, keşke bu metinlerin bize birer yazılı örneklerini sunabilselerdi. Teşekkür ediyorum.

Oturum Başkanı: Sağ olun, zannediyorum Odamız bunu mutlaka yayın haline getirecektir ve bu dileğiniz yerine gelecektir. Bu yayınlar da biliyorsunuz size ücretsiz

dağıtılıyor. Daha önce getirselerdi iyi olurdu, böyle toplantılara geldiğimizde yazılı metinler olsaydı daha iyi olurdu, ama herhalde yetiştiremediler. Fakat bu dileğinizi alsınlar. Teşekkür ederim, siz buyurun efendim.

Soru: Sayın Başkanım, Değerli Sivil Toplum Liderleri, burada bir söz almak istiyorum. Manisa Uşak Sulama Kooperatifleri Birliği'nin Başkanvekili olarak katkıda bulunuyorum. Ve sözlerime, bir damla suyun neferiyim demekle başlamak istiyorum. Alaşehir ilçesinde, Zeytinçay Sarıkız Sulama Kooperatifi'nin de Başkanvekili olarak üstbirliğimiz olan Manisa Uşak Sulama Birliği'nin Başkanvekili olarak seçildim. Ve sevgili Manisa Birliğimizin Başkanı olan Sayın Ali Halis Uysal Beyefendi, geçtiğimiz yıl, TÜSKOOP-BİR'in kuruluş çalışmasını, siz değerli büyüklerimizin de yardımlarıyla ilk sivil toplum örgütünün en üst düzeyde kuruluşunu sağladı. Bundan dolayı emeği geçen Değerli, Sevgili Gürol Hocama ve daha Parlamenterlerimize, bölgemizin Milletvekillerine, diğer üst Bürokratlarımıza, herkese, ama herkese, burada emeği geçenlere teşekkür etmek istiyorum.

Bunun dışında söylemek istediğim, Sevgili Gökhan Bey çok güzel, bilimsel bir çalışmayla, görsel olarak da bizi aydınlattı, teşekkür ederim. Özel bir sorum var Gökhan Beye. Dün Ankara'ya gelişimde edindiğim bir intiba var. Görsel medyanın devi olarak bilinen ve ismini açıklayamadığım şekliyle, bugün Amerika'da ortak bir şirket çalışmalarıyla ilçemizde, bölgemizde bu baraj çalışmalarını başlatmışlar. Buyurdıkları gibi, bu suyun kullanım, yönetim şekilleri, gerek pazarlama şekilleri, bizlerin elinde mi olacak, yoksa çokuluslu şirketlerin, bundan bir beş yıl sonra şu günkü yaptıkları yetmiyor gibi, bizim hayat kaynağımız olan suyu da mı elimizden alacaklar? Bu soruyu lütfen cevaplandırması isteğimle huzurunuzdan ayrılmak istiyorum.

Oturum Başkanı: Gökhan Bey, ayrıntıya girmeden lütfen kısaca yanıtlar mısınız soru soran arkadaşımızı.

Gökhan Günaydın: Teşekkür ederim, aslında çok kritik bir soru. Bana da birazcık ayrıntılı bilgi verme fırsatı sağlamış oldu. Arkadaşlar MAI denilen "Çok Tarafli Yatırım Anlaşması" yürürlüğe girememiş, ancak bunun en önemli parçası olan tahkim sistemi yaşama geçirilmiştir. Tahkim şu anlama geliyor: Eğer siz çok büyük ölçekli bir yatırım yapmışsanız çokuluslu bir firma olarak, yatırım yaptığınız ülkenin hukuk düzenine tabi olmuyorsunuz. Yani sizin sorduğunuz soruya bağlı olarak Türkiye'de baraj kuran bir yabancı firma, Türk hukuk düzenine tabi olmuyor. Neye tabi oluyor? Tahkim müessesesinin yetkilendirdiği Hakem Kuruluna tabi oluyor. Şimdi, doğal olarak hakem kurulunun yasası, öncelikleri farklıdır, Türkiye'nin yasası ve öncelikleri farklıdır. Yani şöyle söylemek istiyorum: Bu barajı yapan firma, eğer bir gün faturalarda yüzde 200'lük bir artış yaparsa ve siz Türkiye Cumhuriyeti hükümeti olarak bu artışı yapmanızı gerektiren herhangi bir ekonomik değişim yoktur, bu artışı yapamazsanız dersiniz ve onun elinden suyu alıp kendiniz dağıtırsanız ya da kendi dağıtmasına engel olursanız, Türkiye Cumhuriyeti Devletini o firma hakem müessesesine götürüyor ve hakem müessesesi yaptığı değerlendirme ve toplantı sonucunda, bunun uygulaması var, genellikle firmalar lehine karar alabiliyor. Eğer o firma lehine bir karar çıkmışsa, devletin kendi ülkesindeki baraj üzerinde en ufak bir söz söyleme yetkisi kalmıyor. Yüzde 100 zamlandırılmış fatura üzerinden o firma satışını yapmaya devam ediyor ve üstelik de o arada kalan sizin çalıştırmadığınız süre için de sizden çok yüklü tazminatlar alabiliyorlar. Bu konuda dünyadaki en talihsiz ülkesi Meksika'dır. Meksika, NAFTA Antlaşmasıyla beraber bu ortaklığa girdi, tahkim müessesesini kabul etti. Ve dünya üzerinde bilinen en kötü örnekler de Meksika Devleti aleyhine alınmış örneklerdir. Ancak maalesef Türkiye, bu konuda çok hızla yol almaktadır. Teşekkür ederim.

Oturum Başkanı: Teşekkür ederim. Efendim, şimdi dört kişiye söz vereceğim, ondan sonra kapatacağım.

Soru: DSİ'nin araç ve gereçleri Dünya Bankası destekli. Sulama kooperatifleri, sahip olduğu araçlar için Dünya Bankası destekli DSİ yardımından neden yararlandırılmıyor? Bir de, sulama suyunda kullanılan pompaların çalışmasında sorunlar vardır. Elektrikle ilgili sorunlar vardır. Bu sulamacıya yüksek maliyet getirmektedir. Kooperatiflerin bilgi eksikliği var. Enerji Bakanlığı'na bağlı olan DSİ'nin bu konuda bilgilendirilmesi ve bunun topluma anlatılması gerekir. DSİ'nin daha önceki 98 yılından önce kullanmış olduğu, bundan sonra 2000 yılında ve bugüne kadar olan süre içerisinde Ergene Nehrinin kirliliğinden dolayı tesisler çalışmamaktadır.

Oturum Başkanı: Teşekkür ederim, acaba ilave edeceğiniz bir şey var mı sunuculardan?

Dr. Metin TÜRKER: Şimdi aslında ben bu arkadaşların sorularını yazılı olarak alabilsem, belki kendilerine daha tatmin edici bilgi verme imkanım olabilir.

Oturum Başkanı: Sağ olun efendim, sorunuzla önemli bir konuya gerçekten parmak bastınız. Ben tekrar bu toplantıyı tertip eden bütün kuruluşlardan ve başta da kooperatiflerden rica ediyorum. Siz bir damla suyun kölesisiniz, biz de sizin hizmetçiniziz. Lütfen özeleştirmeden kaçınmayalım. Bu su meselesinde omurgası en sağlam kuruluş, bütün kusurlarına rağmen ki, ben gelsem kusur da bulurum, o önemli değil, yani kusur tabii olur, kusur kimde yok ki, en omurgası sağlam kuruluş kooperatiflerdir. Lütfen buna gönül vermiş ve içinde çalışan çiftçi arkadaşından en aşağıdaki birim kooperatifteki arkadaştan baştaki bütün yöneticilerden rica ediyorum, lütfen bu konuyu gündemden düşürmeyin. Bizlerden hizmet isteyin, biz son nefesimize kadar Türkiye'ye ve sizlere hizmet etmek için buradayız. Biz derken hepimiz adına konuşuyorum, burada olmayanlar adına da konuşuyorum. Türkiye bizimdir, başka Türkiye yok, gideceğimiz hiçbir başka yerimiz yok. Tabii ki bu özeleştirmeyi yapmadığımız takdirde, söylenen arkadaşımız çok güzel şeyi gündeme getirdi, çözüm de bulamayız. Yani ayıpları saklamak, kusurları saklamak, bilmem neyi saklamak ta çözüm değildir. Türkiye'de yapılan en yaygın şeylerden bir tanesi de bu. Hanımefendi üçüncü konuşmacı olarak size lütfen şey veriyorum.

Soru: Bilgi vermek istiyorum. Kooperatiflerimizin, birliklerimizin, o yörenin vatandaşlarının işletme talimatlarına uygun şekilde sulamalarını yapmaları gerekmektedir ki, mevcut durum yeterli değildir.

Oturum Başkanı: Efendim ben de teşekkür ediyorum. Şimdi bir bilgi notu geldi. Sayın dokuzuncu Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in 14.00'ten önce de gelmesi mümkünmüş, dolayısıyla zaman sıkıştırıyor. Son söz sizin, buyurun.

Soru: Teşekkür ediyorum. Fazla zamanınızı almak istemiyorum. Bu konunun ne kadar önemli olduğu, ne kadar öncelikli ortaya çıktı. Gökhan Bey bu çokuluslu şirketlerle Dünya Bankası arasında nasıl bir korelasyon olduğuna değinirse sevinirim. Son bir temennim de, burada hocamız parlamenter olarak bulunuyor. ZMO Başkanı Gürol Hocadan da en ihmal edilmiş kesim olarak bugüne kadar çıkartamadığımız, en zayıf olan, %50'si kırsal kesimde yaşayan insanlar için çıkartılmayan tarımla ilgili yasalar konusunda bilgi vermesini istiyoruz ve biraz daha üzerinde durmalarını bekliyoruz. Çok teşekkür ederim.

Oturum Başkanı: Efendim biz de teşekkür ederiz. Herhangi bir ekleme yoksa, ben burada toplantıyı kapatmak durumundayım, zorundayım. Hepinize çok teşekkür ediyorum, çok rahat bir yönetim imkanı verdiniz bana.